

יחידה א' ממילה למשפט

מבוא:

לא אחת אנו מנסים לרתום את תלמידינו לתהליכי כתיבה ארוכי טווח, אך בבואנו לעשות כן אנו רואים כי חסרות להם המיומנויות הבסיסיות הדרושות לשם כך. יחידה זו מבקשת לשים דגש על מיומנויות הבסיס: מהרחבת אוצר המילים, עבור באימון שריר הכתיבה באמצעות כתיבת משפטים קצרים וכלה בטיפול המודעות הסמנטית.

לאחר שנבנה עם תלמידינו את הבסיס בצורה הדרגתית ואיתנה, נוכל לרתום אותם לתהליכי כתיבה ארוכים ומורכבים. ביחידות הבאות נעבור מכתיבת משפטים קצרים לכתיבת פסקת תוכן בשלל רכיבי המבנה. לבסוף, נלמד כיצד ניתן לגבש את התוכן כולו לכדי טקסט שלם ולכיד.

תהליך הכתיבה כולו מתועד על ידי מחברת המסע. המחברת מתעדת ומשקפת את תהליך הלמידה שעברו הלומדים בכל אחת מיחידות הלימוד.

עקרונות פדגוגיים:

- לימוד שפה מתוך הקשר (הקשר חזותי, לצד הקשר טקסטואלי).
- למידה באמצעות משחק.
- כתיבה המשקפת את תהליך הלמידה (רפלקציה).

היקף שעות המומלץ עבור הוראת התכנים ביחידה זו:

5-6 שעות.

מטרות השיעור:

1. הבחנה בין פעלים פעילים וסבילים והבנת משמעותם הסמנטית.
2. הרחבת אוצר המילים באמצעות היכרות עם מילים נרדפות ממשלב בינוני-גבוה.

חומרי העזר הנדרשים:

מצורפים בערכה זו.

משך השיעור:

60 דק'

מהלך השיעור:

פתיחה (10 דק'):

תאר בפני הלומדים מצב בו הם לא הגישו טפסים שהיו מוטלים עליהם להגיש במועד הדרוש. לאחר מכן, כתוב על הלוח את שני המשפטים הבאים:

- הטפסים לא הוגשו במועד.
- לא הגשתי את הטפסים במועד.

פנה אל המשתתפים:

"שני המשפטים מתארים את אותה מציאות, אך מנקודת מבט שונה. מהו לדעתכם ההבדל בין המשפטים? כיצד הבדל זה בא לידי ביטוי?"

לאחר איסוף תשובות הלומדים, סכם:

"הניסוח הראשון מציג מצב של תקלה טכנית או של גזירת גורל, במצב בו אתם קורבן של הנסיבות. ניסוח כזה יכול לגרום לצד השני להתגונן או לחפש אשמים. הניסוח השני מציג תמונת מצב בו אתם לוקחים אחריות על התקלה – פעולה המחזקת את האמינות שלכם בעיני השומעים. השימוש בפעלים בצורה שונה משפיע מאוד על המסר שאנו מעבירים. כיום נלמד כיצד עושים זאת בצורה נכונה."

הקנייה ותרגול – מהו פעיל וסביל?

(10 דק')

נרשום על הלוח את הכללים הבאים:

צורת הפעיל – מציינת פעולה שגורם כלשהו ביצע. למשל: אבי אכל את התפוח.

צורת הסביל – מציינת פעולה שבוצעה על גורם כלשהו (אדם, חפץ וכד'). למשל: התפוח נאכל על ידי אבי.

נבקש מהלומדים להעתיק את הכלל ולאחר מכן נבקש מהם להציג דוגמאות משלהם לפעלים פעילים וסבילים. לאחר מכן נדגים כיצד ניתן להמיר פועל פעיל לסביל, וכן להפך. לבסוף, נחלק ללומדים את דף העבודה המצורף.

פעילות בזוגות:

(15 דק')

חלק א':

נחלק את הלומדים לזוגות. הזוגות יקבלו כרטיסיות המכילות פעלים שונים. מתוך זוגות אלו, כל תלמיד יוגדר כמספר 1 או כמספר 2. לומדים שהוגדרו כמספר 1 יאתרו את הפעלים הפעילים. לומדים שהוגדרו כמספר 2 יאתרו את הפעלים הסבילים. כל תלמיד יארגן את הכרטיסיות (פעיל / סביל) על צדו של השולחן.

חלק ב':

בחלק זה, מספרי 1 ומספרי 2 מחליפים תפקידים ומקומות בשולחן. כל אחד מתיישב לצד הכרטיסיות שהוכנו ע"י התלמיד השני. כל תלמיד מתבקש לנסות להמיר את רשימת הפעלים שקיבל (מפעיל לסביל / מסביל לפעיל).

טיפ למנחה:

על אף שכלל ההמרה הוצג קודם לכן, ייתכן שישנם לומדים שיזדקקו לסיוע בהמרת המשפטים. עבור בין הלומדים והצע סיוע בהתאם לצורך.

הקנייה - מהן מילים נרדפות?

(5 דק')

נכתוב את המילים הבאות על הלוח:

שמש, ירח.

לאחר מכן, נשאל את הלומדים:

"האם אתם מכירים מילים נוספות שמתארות את הלוח?" [חמה, לבנה, סהר].
נסביר כי מילה נרדפת היא מילה שיש לה משמעות זהה לחלוטין או קרובה מאוד למשמעותה של מילה אחת.

משחק הזיכרון - פעילות בקבוצות

(15 דק')

נחלק את הלומדים לקבוצות של ארבעה. כל קבוצה תקבל סט קלפים, המכיל מילים נרדפות. ליד כל צמד מילים נרדפות תופיע תמונה זהה (למשל: עץ, אילן). מרבית המילים במשחק משתייכות למשלב הבינוני-גבוה.

כתיבה במחברת המסע

(5 דק')

נבקש מהלומדים לעיין בכל העזרים הנלווים בשיעור ולציין במחברת המסע את המילים החדשות שלמדו במהלך השיעור.

דף עבודה אישי:

קרא כל אחד מהמשפטים. סמן את הפועל בכל משפט. ציין האם הפועל הוא פעיל או סביל.
הדלת נסגרה בסוף היום.
האחראי שלח הודעה לכל המשתתפים.
הבקשה אושרה לאחר בדיקה.

השלם את הטבלה:

משפט פעיל	מי ביצע את הפעולה?	המר את המשפט לסביל
המוכר קנה את הסחורה		
הילד אסף את הצעצועים		
הסדרן צילם את הנוכחים		

משפטים לפעילות הכרטיסיות בזוגות (פעיל וסביל):

המשתתף כתב מכתב.	הנהג עצר את הרכב.	האחראי בדק את הרשימה.
התלמיד פתר את השאלה במהירות.	העובד העביר את הציוד למקום הנדרש.	האיש פתח את הדלת בזהירות.
הלקוח ביקש מידע נוסף.	המשתתפים השלימו את המשימה בזמן.	המדריך הסביר את הכללים.

הדוח נכתב על ידי
המנהל.

ההחלטה
התקבלה על ידי
ההנהלה.

הבקשה נבדקה
על ידי הגורם
המתאים.

הנתונים נאספו על
ידי צוות ההפקה.

הטופס נבדק על
ידי הגורם האחראי.

המידע נמסר על
ידי הנציג.

הבעיה נפתרה על
ידי אחד
המשתתפים.

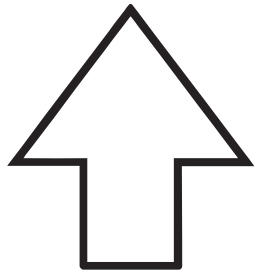
ההצעה נבחנה על
ידי הגורמים
המוסמכים.

הציוד סודר על ידי
העובדים בסוף
היום.

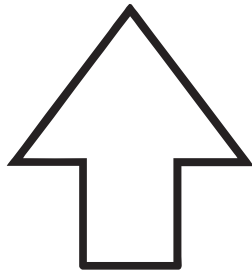
העובד סידר את
המחסן.

התהליך הושלם
על ידי העובדים
בהצלחה.

התחלה

ראשית

סוף

מענה

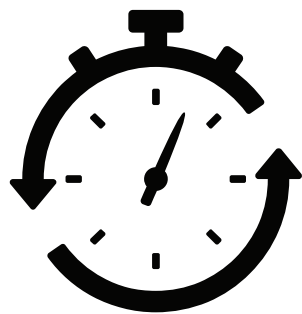
תשובה

קץ

זמן

עמית

חבר

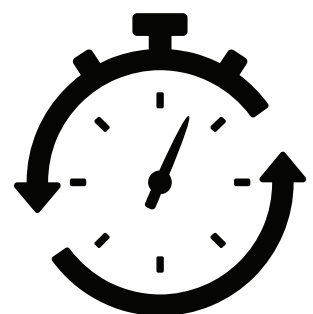
בחינה

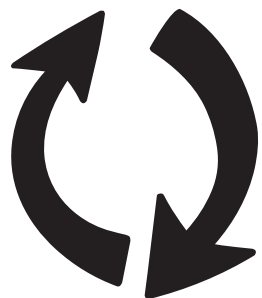
בדיקה

מועד

שינוי

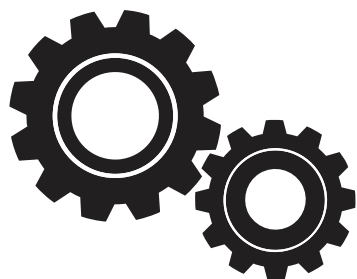
הכרעה

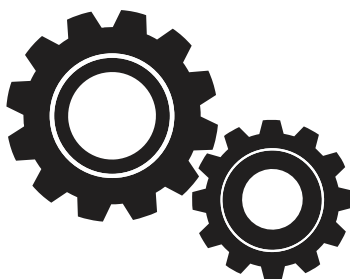
החלטה

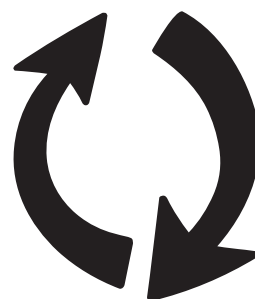
מלאכה

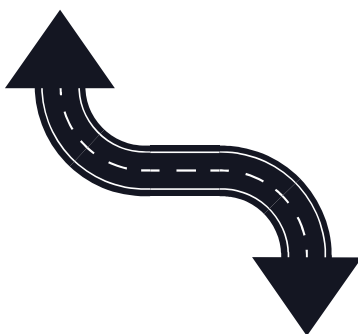
עבודה

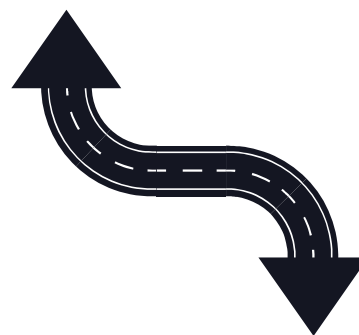
תמורה

דרך

נתיב

מטרות השיעור:

1. היכרות עם מילות הקישור ועם תפקידן התחבירי במשפט.
2. אימון שריר הכתיבה – תרגול השלמת משפטים בעקבות אמצעים חזותיים, ע"י שימוש באוצר המילים שנלמד ביחידה זו (תמונות וכרזות).

חומרי העזר הנדרשים:

מצורפים בערכה זו.

משך השיעור:

60 דק'.

מהלך השיעור:

פתיחה (10 דק')

נכתוב על הלוח את שני המשפטים הבאים. בשלב הראשון, נבקש מהלומדים להעלות אפשרויות להשלמת המשפטים:
אכלתי ____ הייתי רעב.
אכלתי ____ שאצליח להתרכז במהלך המבחן.

לאחר שנכתוב על הלוח את האפשרויות להשלמת המשפטים השונים [כי, כדי], נשאל:

"מהו ההבדל בסדר הפעולות בין שני המשפטים?"

נאסוף את תשובות הלומדים ונסביר:

"במשפט הראשון היתה מציאות (רעב) שקדמה למעשה האכילה. מציאות זו היא הסיבה שהביאה לפעולת האכילה. במשפט השני, האכילה נעשתה לצורך קידום מטרה (תכלית) שתקרה לאחר פעולת האכילה וכתוצאה ממנה. מטרת מילות הקישור היא לחבר בין חלקים שונים במשפט בצורה הגיונית. ההיגיון הזה, העומד מאחורי מילות הקישור, נקרא קשר לוגי."

תרגול פרטני במליאה הכיתתית

(15 דק')

נחלק ללומדים את דף התרגול המצורף. בשלב הראשון, נבקש מהלומדים לנסות ולהשלים בעצמם את החלק החסר. לאחר מכן, במליאה הכיתתית, נשמע את האפשרויות שהעלו הלומדים ונציע אפשרויות אחרות להשלמה. לאחר השלמת חלק זה, ניתן להציג ללומדים את החלק התחתון של דף העבודה (המקופל בקו המסומן) ולהציע ללומדים לבצע את המטלה לפי יכולתם – המתקדמים יבצעו אותה ללא התמך שבטבלה ומי שזקוק לסיוע יוכל לפתוח את הקיפול ולהיעזר בטבלה.

דף עבודה אישי

(10 דק'):

השלמת מילות קישור בתוך הקשר, עם מחסן מילים.

כתיבה בעקבות תמונה/כרזה

(15 דק')

נחלק לכל תלמיד תמונה אחת מתוך התמונות המצורפות. נבקש מהלומדים לתאר את התמונות וכן להשלים את המשפטים הנלווים אליהן, כאשר הם משתמשים באוצר המילים שנלמד ביחידה הזו:

- פעילים (פעילים / סבילים).
- שמות עצם (מתוך מאגר המילים הנרדפות שנלמדו).
- מילות קישור.

טיפ למנחה:

נבקש מהלומדים לחזור אל מחברת המסע מסוף השיעור שעבר ולנסות לכולל, במידת האפשר, מילים שהכירו רק לאחר השיעורים הללו. בתום עשר דק' של כתיבה, נבקש מהלומדים המעוניינים בכך לשתף את הכיתה ולהקריא את תוצרי הכתיבה.

כתיבה במחברת המסע:

(5 דק')

- נבקש מהלומדים להשיב במחברת המסע על אחת (או יותר) מהשאלות הבאות:
- מהם הקשיים בהם נתקלתי ביחידה זו, וכיצד התמודדתי עם קשיים אלו?
 - מה גיליתי על יכולת הכתיבה שלי ביחידה הזו?

סיכום היחידה

(5 דק')

נפנה אל המשתתפים:

"ביחידה זו הכרנו אוצר מילים חדש, וגם למדנו על המשמעויות העומדות מאחורי סוגי פעלים שונים (פעיל/סביל) ומאחורי מילות הקישור. מההיכרות עם המילה הבודדת ועם משמעותה עברנו לתרגול של כתיבת משפטים שלמים. בשיעורים הבאים נשתמש במיומנויות הללו, כאשר נתרגל כתיבה הכוללת רצף של משפטים".

נספחים

תרגול פרטני במליאה הכיתתית:

השלם את המילים החסרות באמצעות מחסן המילים:

המשפט	הקשר הלוגי	מילות קישור נוספות השייכות לקשר לוגי זה
איחרתי ____ לא שמתי לב לשעה.		
קמתי מוקדם ____ שאוכל להספיק לסדר את הבית.		
היה עומס רב, ____ חיכינו.		
____ הקושי, המשכתי לעבוד.		
____ תתמיד – תצליח.		
תנאי מזג האוויר היו קשים, ____ המשימה בוצעה בהצלחה.		
ביצענו את המשימה, ____ הלכנו לנח.		

מחסן מילים:

מילות קישור: אך, כי, ולאחר מכן, למרות, אם, ולכן, כדי

קשרים לוגיים: סיבה, תכלית, תנאי, זמן, ניגוד, ויתור

ציין את הקשר הלוגי ליד כל אחד מהמשפטים:

- נשארתי בבית כי הייתי עייף. הקשר הלוגי: _____.
- תרגלתי שוב כדי שאצליח להשתפר. הקשר הלוגי: _____.
- הלכנו ללמוד, ואז יצאנו לטייל. הקשר הלוגי: _____.

דף עבודה אישי
השלם את המשפטים הבאים בהתאם לקשר הלוגי המבוקש.

תוכל להיעזר בטבלה שבתרגיל הקודם.

1. **סיבה:** לא הצלחתי במשימה _____
2. **תכלית:** חזרתי על חומר הלימודים _____
3. **ויתור:** _____, המשכתי לנסות.
4. **תנאי:** _____, אצליח להשתפר.
5. **ניגוד:** רציתי מאוד לבצע את המשימה, _____
6. **זמן:** לאחר התפטרותו _____

שיעור שני - כתיבה בעקבות תמונה/כרזה:

האנשים ממהרים להגיע במועד, אך _____

איך _____ ?

הילד _____ בשעה מאוחרת,
כי _____

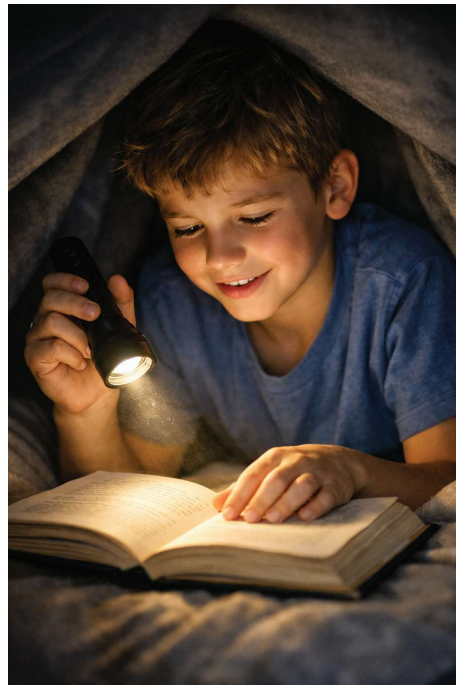

ב _____ (מילה נרדפת ל-"סוף")
המרוץ, הספורטאי הרגיש _____

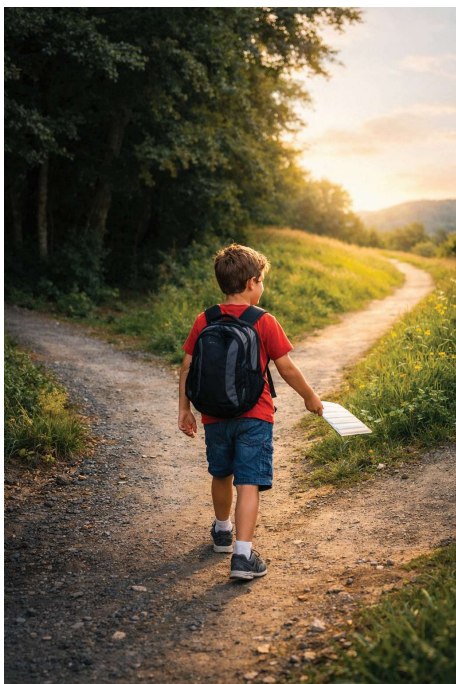
שיעור שני - כתיבה בעקבות תמונה/כרזה:

הטופס _____ על ידי העובד, ולאחר
מכן _____.

במועד הזה? _____

נסחו שלוש שאלות שונות הקשורות
לתמונה.